

فصلنامه سیاست دفاعی، سال دوازدهم
شماره ۴۷، تابستان ۱۳۸۳

فشردن دستهای صدام حسین : بررسی اسناد دخالت آمریکا در جنگ ایران و عراق*

ویراستار : جوینس بتیل
مترجم : مریم ملانظر

تاریخ دریافت مقاله : ۸۳/۴/۱۰

تاریخ تأیید مقاله : ۸۳/۴/۲۵

صفحات مقاله : ۱۴۶-۱۱۳

چکیده

جنگ ایران و عراق، به رغم موضع گیریهای رسمی الزم قدرتهای وقت، صحنه اعمال نفوذ و دخالت این بازیگران از طریق رژیم بعث حاکم بر عراق بود. با آنکه کتابها و مقالات مختلفی در مورد اعمال نفوذ پیدا شده منتشر شده، اما پیش از انتشار منتهای رسمی بررسی شده در مقاله حاضر، مدعیات مربوط به دخالت آمریکا، اغلب از حد تحلیل فراتر رفته بود. این اسناد هر چند سنسور شده ضمن تأیید بسیاری از دخالتها و سرگیریهای آمریکا به نفع صدام در جنگ، افقهای جدیدی را در این باره پیش روی محققان می‌گشاید.

* * * * *

کلید واژگان :

جنگ ایران و عراق، روابط آمریکا و عراق، سلاحهای شیمیایی

* Joyce Battle (ed), "Shaking Hands With Saddam Hossein : The U.S. Tilts Toward Iraq, 1980-1984". National Security Archive Electronic Briefing Book No.82, February 25, 2003. pp.1-20.

جنگ ایران و عراق (۱۹۸۸-۱۹۸۰) یکی از مجموعه بحرانهای منطقه خاورمیانه است؛ انقلاب در ایران، اشغال سفارت آمریکا در تهران به وسیله دانشجویان مبارز، حمله به مسجدالحرام در مکه از سوی اسلامگرایان ضد حکومت پادشاهی، اشغال افغانستان توسط اتحاد شوروی، و جنگ مهلک میان سوریه، اسرائیل و فلسطینی‌ها در لبنان پس از چندین ماه تنش بین جمهوری اسلامی ایران و حکومت ناسیونالیستی سکولار عراق، جنگ بوقوع پیوست. بغداد با این باور اشتباه که بی‌نظمی سیاسی ایران پیروزی سریع را تضمین می‌کند، در نیمه سپتامبر ۱۹۸۰ به این کشور حمله کرد.

جامعه بین‌المللی در چارچوب قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل واکنش نشان داد. براساس این قطعنامه‌ها طرفین درگیر به آتش‌بس فراخوانده شدند و از تمامی کشورهای عضو درخواست گردید که از دست زدن به هر اقدام مؤثری که به تداوم جنگ کمک می‌کند، پرهیز نمایند. روسیه در مخالفت با جنگ، صدور تسلیحات به ایران و عراق را قطع کرد. اما در سال ۱۹۸۲ تحویل سلاح به عراق را از سر گرفت، زیرا این کشور براساس پیمان ۱۹۷۲ متحد روسیه بود. آمریکا که در زمان شاه فروشهای نظامی گسترده‌ای به ایران داشت، پس از سقوط او به این روند پایان بخشید. در سال ۱۹۸۰، ایالات متحده به علت بحران گروگانگیری سفارت آمریکا در تهران، روابط دیپلماتیک با ایران را قطع نمود. عراق نیز در جریان جنگ ۱۹۶۷ اعراب - اسرائیل روابط خود را با آمریکا قطع کرده بود.

آمریکا در برابر جنگ ایران - عراق به طور رسمی موضع بی‌طرفی اتخاذ نمود، و مدعی شد که هیچ یک از طرفین را تجهیز نمی‌کند. ایران متکی به جنگ‌افزار آمریکایی بود و آنها را از طریق اروپا، آسیا و آمریکای جنوبی تأمین می‌کرد. عراق با استفاده از زرادخانه عظیم ساخت شوروی جنگ را آغاز نمود، اما پس از مدتی نیاز به سلاحهای اضافی داشت.

در آغاز جنگ، عراق در عمق سرزمین ایران پیشروی کرد، اما پس از چندین ماه به عقب رانده شد. در اواسط سال ۱۹۸۲، عراق در برابر حملات موج انسانی ایران موضع دفاعی به خود گرفت. آمریکا با این تحلیل که پیروزی ایران به نفع واشنگتن نخواهد بود، حمایت از عراق را آغاز کرد. اقدامهای جاری برای بهبود روابط آمریکا - عراق

شتاب گرفت، مقامات بلندیایه دو کشور با یکدیگر دیدار کردند و در فوریه ۱۹۸۲ وزارت خارجه ایالات متحده عراق را از فهرست کشورهای حامی تروریسم بین‌المللی حذف نمود (عراق به علت رابطه با چند گروه ملی‌گرای فلسطینی، و نه اسلامگرایان معتقد به نگرش جهانی القاعده، سالها پیش از آن در فهرست مزبور قرار گرفته بود. جنبش سیاسی الدعوة، گروه اسلامگرای شیعه که مخالف اصلی رژیم عراق به شمار می‌آمد، عامل عمده تسریع جنگ بود - که بر اثر انقلاب اسلامی ایران به جنبش درآمد بود، و تلاش برای ترور طارف عزیز وزیر خارجه عراق از جمله اقدامات این گروه بود.

طولانی شدن جنگ بسیار پرهزینه بود. عراق حمایت مالی خارجی غلبی را از کشورهای حوزه خلیج فارس، و کمک به صورت وام را از آمریکا دریافت کرد. کاخ سفید و وزارت خارجه بانک صادرات - واردات را تحت فشار قرار دادند تا اقدام به تأمین بودجه و تقویت جایگاه اعتباری عراق نماید و به این کشور امکان دهد که از دیگر مؤسسات مالی بین‌المللی وام دریافت کند. وزارت کشاورزی ایالات متحده برای خرید کالاهای آمریکایی به منظور ارضای صادرکنندگان غلات کشور، وامهای دارای ضمانت مؤدی مالیاتی را تأمین کرد.

آمریکا در نوامبر ۱۹۸۴ روابط رسمی با عراق را دوباره برقرار نمود، اما چند سال پیش از آن نیز براساس رهنمودهای سیاسی رونالد ریگان (رئیس جمهور وقت) حمایت نظامی و اطلاعاتی از عراق (به صورت محرمانه و برخلاف موضع بی‌طرفی رسمی کشور) آغاز شده بود. این امور پس از صدور "دستورالعمل استراتژی امنیت ملی" ریگان در مارس ۱۹۸۲ (NSSM 4-82)، که خواهان بازنگری سیاست آمریکا در قبال خاورمیانه بود، تحقق پذیرفت.

از جمله رهنمودهای ریگان، "رهنمود تصمیم امنیت ملی" (NSDD) ۹۹ بود که در ۱۲ جولای ۱۹۸۳ به امضا رسید و تنها به صورت نسخه‌ای بسیار منظم [سند ۲۱] موجود است. این رهنمود منافع منطقه‌ای ایالات متحده در خاورمیانه و جنوب آسیا، و

* نویسنده به رغم اذعان به حمایت‌های سوگیرانه آمریکا از رژیم صدام، تلاش دارد تا طرح مطالب انحرافی، و دخیل دانستن ایران در شروع جنگ، از بار مسئولیت‌های کشور متبوع خود بکاهد [م]

اهداف آمریکا از جمله صلح بین اعراب و اسرائیل، حل و فصل دیگر نزاعات منطقه‌ای و پیشرفت‌های اقتصادی و نظامی "برای تقویت ثبات منطقه‌ای" را بررسی می‌کند. رهنمود مزبور به تهدیدات علیه طرح‌ریزی استراتژیک آمریکا، همکاری با دیگر کشورها از جمله کشورهای عربی، و طرح‌های عملیاتی می‌پردازد. بررسی بین‌المللی بنیادهای تغییر سیاست به نفع عراق پس از انتشار این رهنمود انجام شد.

در تابستان ۱۹۸۳ ایران گزارش داد که عراق از سلاح‌های شیمیایی استفاده کرده‌است. براساس توافقنامه ژنو، جامعه بین‌المللی به جنگ شیمیایی واکنش نشان می‌دهد، اما چون ایران در انزوای سیاسی بسر می‌برد شکایت‌های این کشور بی‌اسمخ ماند. جامعه بین‌المللی سکوت اختیار کرد [یادداشت شماره ۱]. با وجود این، ایران در اکتبر ۱۹۸۳ اتهامات خود را شلست بخشید، و در ماه نوامبر از شورای امنیت سازمان ملل درخواست تحقیق و تفحص نمود.

آمریکا که تحولات جاری در جنگ ایران - عراق را با دقت و علاقه زیادی دنبال می‌کرد، اطلاعاتی در اختیار داشت که اتهامات ایران را تأیید می‌نمود و حاکی از کاربرد "تقریباً روزانه" سلاح‌های شیمیایی به وسیله عراق بود. باورغم این، در سیاست خود بازنگری نکرد و مصمم به حمایت از عراق در جنگ شد [سند ۲۴]. اطلاعات مزبور دلالت بر آن داشت که عراق علیه نیروهای ایرانی، و نیز براساس یادداشت نوامبر ۱۹۸۳، علیه "شورشیان کرد" از سلاح‌های شیمیایی استفاده کرده‌است [سند ۲۵].

واکنش دولت ریگان چگونه بود؟ یکی از گزارش‌های وزارت خارجه نشان می‌دهد که دولت به علت بی‌طرفی صریح در جنگ خلیج فارس، حساسیت منابع، و احتمال ضعیف دستیابی به نتایج مطلوب، تصمیم گرفته بود که تلاش‌های خود را علیه برنامه سلاح‌های شیمیایی عراق جهت توقف پایش محدود سازد. اما وزارت خارجه در اواخر نوامبر ۱۹۸۳ اعلام کرد که «عراق با کمک اساسی شرکت‌های خارجی قادر به استفاده از سلاح‌های شیمیایی شده و احتمالاً ذخایر عظیم سلاح شیمیایی را برای کاربرد بیشتر تقویت کرده‌است. با توجه به در ماندگی عراق در پایان دادن به جنگ، ممکن است این کشور وارد دیگر از سلاح‌های شیمیایی مرگبار یا بی‌هوش کننده استفاده نماید، بویژه اگر ایران قصد داشته باشد که با حمله گسترده‌ای عمق خطوط دفاعی عراق را تهدید کند.» [سند ۲۶]. وزارت خارجه استدلال نمود که آمریکا باید به گونه‌ای واکنش نشان دهد که

اعتبار مخالفت رسمی این کشور با جنگ شیمیایی حفظ شود، و توصیه کرد که شورای امنیت ملی موضوع را مورد بحث و بررسی قرار دهد.

پس از بررسی کامل سیاست در سطوح بالا، رونالد ریگان "رهنمود تصمیم امنیت ملی" (nsdd) ۱۱۴ را در ۲۶ نوامبر ۱۹۸۳ صادر کرد، که بویژه درباره سیاست آمریکا در قبال جنگ ایران - عراق بود. این رهنمود اولویت‌های دولت را نشان می‌دهد: همکاری نظامی منطقه‌ای برای دفاع از تأسیسات نفتی نباید تقویت شود، و برای ارتقای توانمندی‌های نظامی آمریکا در خلیج فارس باید اقداماتی انجام پذیرد، و وزارت خارجه و دفاع و رئیس ستاد مشترک موظف هستند که برای پاسخ به تنش‌های منطقه اقدام‌های مناسبی را اتخاذ کنند. در این رهنمود آمده است که به علت تأثیر واقعی و روانی محدودیت [های احتمالی] در جریان نفت خلیج فارس بر سیستم اقتصادی بین‌المللی، ما باید آمادگی کامل داشته باشیم تا با اقدام‌هایی که با هدف ایجاد اختلاف در این جریان صورت می‌گیرد برخورد سریع و فوری نماییم. در این رهنمود، هیچ‌گونه ذکر از سلاح‌های شیمیایی نشده است [۲۶].

دیپری نیابید که دونالد رامسفلد به عنوان نماینده سیاسی رئیس‌جمهور به خاورمیانه فرستاده شد. شایان ذکر است که رامسفلد در دولت‌های نیکسون و فورد در سمت‌های گوناگونی خدمت کرده است، که پست وزارت دفاع فورد از آن جمله می‌باشد؛ و این بار (در جریان جنگ ایران و عراق) ریاست شرکت داروسازی چندملیتی G.D.Searle Co را برعهده داشت. او در دسامبر ۱۹۸۳ به بازدید از پایتخت‌های منطقه از جمله بغداد پرداخت و در حالی که بر "رابطه نزدیک خود" با رئیس‌جمهوری تأکید داشت، قصد داشت که زمینه برقراری "تماس مستقیم بین نماینده ریگان و صدام حسین" را فراهم سازد [۲۸]. رامسفلد با صدام حسین دیدار نموده، و آنها در مورد مسائل منطقه‌ای دارای منافع دوجانبه، دشمنی مشترک با ایران و سوریه، و تلاش‌های آمریکا برای یافتن مسیرهای جایگزین جهت انتقال نفت عراق، به بحث و گفتگو پرداختند. گفتنی است که تأسیسات نفتی عراق در خلیج فارس به وسیله ایران از کار افتاده بود، و سوریه به عنوان متحد ایران، خط لوله‌ای را که نفت عراق را از طریق سرزمین خود انتقال می‌داد

قطع کرده بود. براساس توضیحات مفصل در مورد این دیدار، رامسفلد هیچ گونه اشاره‌ای به سلاحهای شیمیایی نکرد [سند ۳۱].

رامسفلد طی دیدار با طارق عزیز، وزیر خارجه عراق، با او به توافق رسید که «آمریکا و عراق منافع مشترک زیادی دارند». رامسفلد تعابیل دولت ریگان را «برای اقدام هرچه بیشتر» درباره جنگ ایران - عراق تصریح کرده، اما با استناد به مسائل خاصی مانند کاربرد سلاحهای شیمیایی، احتمال گسترش جنگ، در خلیج فارس و حقوق بشر، توضیح داد که این مسائل مانع از تلاشهای ما برای کمک و همکاری می‌شود. او سپس به دیگر نگرانیهای آمریکا پرداخت [سند ۳۲]. بعدها رامسفلد اطمینان یافت که رهبری عراق از این دیدار «بسیار خرسند» شده است و «طارق عزیز، رامسفلد را به عنوان یک شخصیت سرشناس ستوده است.» [سند ۳۶ و سند ۳۷].

رامسفلد در اواخر مارس ۱۹۸۴ به بغداد بازگشت. در آن زمان، آمریکا کاربرد جنگ‌افزار شیمیایی به وسیله عراق را آشکارا محکوم کرد و اعلام داشت که «آمریکا به این نتیجه رسیده است که شواهد و قرائن موجود، اتهامات ایران مبنی بر استفاده عراق از سلاحهای شیمیایی را اثبات می‌کنند» [سند ۴۷]. گزارشهای مربوط به دیدارهای رامسفلد نشان می‌دهد که به علت شکنهای نظامی این کشور و «به دنبال محکومیت عراق در ۵ مارس بحاضر کاربرد سلاحهای شیمیایی از سوی آمریکا» «روابط دوجانبه» بسیار کمرنگ شده بود، هر چند ایالات متحده بارها هشدار داده بود که این مهم دبر یا زود رخ می‌دهد، [در مجموع]، فضای عراق پس از دیدار رامسفلد، در ماه دسامبر، رو به وخامت گذارد [سند ۴۸]. قریار بود که رامسفلد به مقامات عراقی اطمینان دهد که دولت ریگان می‌کوشد تا اعتبارات بانک صادرات - واردات را برای خط لوله عقبه کسب کند، و برای قطع صدور تسلیحات به ایران اقدامهای جدی به عمل آورد. براساس اقرارنامه‌ای که از سوی یکی از همراهان رامسفلد (در سفرهای خاورمیانه‌ای او) به نام هوارد تیچر، عضو سابق سنا و شورای امنیت ملی، تنظیم شده بود، رامسفلد همچنان پیشنهاد کمک اسرائیل را به عراق ابلاغ کرد، که پذیرفته نشد [سند ۴۹].

اگرچه سیاست رسمی آمریکا همچنان مانع از صدور تجهیزات نظامی به عراق بود، اما برخی تجهیزات نظامی به دور از هرگونه هماهوی سیاسی برای این کشور تدارک می‌شد. در آوریل ۱۹۸۴، از حافظ منافع آمریکا در بغداد درخواست گردید که تقویم

مذاکرات شرکت هلسی کویترسازی بل برای فروش هلی کوپتر به عراق را اجرایی کند، هر چند که این هلی کوپترها «هرگز نباید برای مقاصد نظامی استفاده می‌شود» [سند ۵۵]. خریدار هلی کوپترها، وزارت دفاع عراق بود. در دسامبر ۱۹۸۲، شرکت فرعی بل در ایتالیا به آگاهی سفارت آمریکا در رم رسانید که درخواست عراق مبنی بر نظامی‌سازی هلی کوپترهای تازه خریداری شده «هاگنر» را نپذیرفته است. کره جنوبی که متحد آمریکا به شمار می‌آید، وزارت خارجه ایالات متحده را مطلع ساخت که در ژوئن ۱۹۸۳ درخواست مشابهی را دریافت کرده است (در مارس ۱۹۸۳ یکی از دستیاران کنگره این پرسش را مطرح نمود که آیا کامیونتهای سنگین که به نازگی به عراق فروخته شده، برای اهداف نظامی به کار گرفته می‌شود؟ یکی از مقامات وزارت خارجه پاسخ داد که «ما مسلم می‌دانستیم که عراق چنین فعلی دارد، اما این قصد را مطرح نکرده بود.» [سند ۵۶].

در بهار سال ۱۹۸۴، آمریکا سیاست فروش تجهیزات دو منظوره برای برنامه هسته‌ای عراق را مورد بازنگری قرار داد، و «نتایج اولیه به نفع گسترش این تجارت، تا بدانجا که نهادهای هسته‌ای این کشور را نیز دربرگیرد، بوده» [سند ۵۷]. چند ماه پس از آن، تحلیل سازمان اطلاعات دفاعی نشان داد که حتی پس از پایان یافتن جنگ، «احتمال دارد که عراق توانمندی عظیم متعارف و شیمیایی خود را توسعه بخشد، و شاید برنامه سلاحهای هسته‌ای را تعقیب کند» [سند ۵۸]. (عراق در همسایگی خطرناک اسرائیل واقع شده، و این کشور بدون هیچ‌گونه مخالفت و پایش بین‌المللی، زرادخانه عظیمی از جنگ افزار هسته‌ای فراهم کرده‌است. عدم تولید و تکثیر هسته‌ای، اولویت مهمی در دولت ریگان نبود - در سراسر دهه ۱۹۸۰ دولت ریگان برنامه هسته‌ای پاکستان را تسادیده گرفت، اگرچه اطلاعات حاکی از آن بود که پاکستان برای غلبه بر تحریمهای کنگره، برنامه تسلیحات هسته‌ای را پیگیری می‌کنند. تحریمها مانع از کمک نظامی گسترده دولت به پاکستان بود که باید در مقابل حمایت این کشور از «مجاهدین» در حال نبرد با اشغالگر افغانستان (شوروی) تأمین می‌شد.)

در فوریه ۱۹۸۴، ارتش عراق که در انتظار حمله گسترده ایران بود، هشدار داد که «متجاوزان بدانند که برای هر حشره مضره یک حشره کش وجود دارد که می‌تواند آن را به هر تعدادی که باشد نابود سازد و عراق این حشره کش مهلک را در اختیار دارد.» [سند ۵۹]. در ۳ مه مارس، وزیر خارجه با مداخله خود مانع از آن شد که یک شرکت

آمریکایی ۲۲۰۰۰ یونگ فلوراید فسفر، نوعی ماده مورد استفاده در سلاح شیمیایی، را به عراق انتقال دهد. واشنگتن به حافظ منافع آمریکا دستور داد که به دولت عراق اعتراض کند. و به اطلاع وزیر امور خارجه این کشور برساند که «اما محکومیت عمومی استفاده عراق از سلاحهای شیمیایی را در آینده نزدیک پیش بینی می‌کنیم.» و اینکه «اما با تلاش عراق برای کسب مواد خام، تجهیزات یا تخصص تولید سلاحهای شیمیایی از ایالات متحده سرسختانه مخالفت می‌ورزیم. در صورت آگاهی از این گونه تلاشها، برای پیشگیری از صدور آنها به عراق اقدام خواهیم کرده [سند ۴۶].»

محکومیت عمومی در ۵ مارس صادر شد. با این مضمون: «اگرچه کارسرد سلاحهای شیمیایی به وسیله عراق محکوم است ... اما آمریکا خودداری سرسختانه رژیم کنونی ایران از چشم‌پوشی از هدف اعلام شده خود، مبنی بر حذف دولت مشروع عراق (کشور همسایه) را با موازین پذیرفته شده رفتار در میان کشورها و مبانی اخلاقی و مذهبی که خود مدعی آن است، ناسازگار می‌داند» [سند ۴۷].

مدتی بعد در همان ماه، وزارت خارجه مطبوعات را از تصمیم خود مبنی بر افزایش کنترل بر صدور مواد ترکیبی سلاحهای شیمیایی به ایران و عراق آگاه ساخت. و این امر در واکنش به گزارشهای اطلاعاتی و رسانه‌ای درباره تأمین این موارد ترکیبی برای عراق از سوی کشورهای غربی انجام پذیرفت. هنگامی که این پرسش مطرح شد که آیا نتیجه گیری ایالات متحده مبنی بر استفاده عراق از سلاحهای شیمیایی بر ابتکارات اخیر آمریکا برای گسترش روابط نجاری با عراق، و نیز تسایل برای گشایش روابط دیپلماتیک تأثیر خواهد داشت، سخنگوی وزارت خارجه گفت «نه، من از تغییر در موضع کشور خود آگاهی ندارم. ما علاقه داریم که در گفتگوی نزدیکتری با عراق شرکت کنیم» [سند ۵۱].»

ایران پیش‌نویس قطعنامه‌ای را به سازمان ملل تسلیم نمود که در آن خواستار محکومیت استفاده عراق از سلاحهای شیمیایی شده بود. نماینده آمریکا در سازمان ملل موظف شد که با اعمال نفوذ در نمایندگان کشورهای دوست، برای «عدم تصحیح گیری» در مورد این قطعنامه تلاش کند. در صورتی که این مهم تحقق نمی‌یافت، نماینده آمریکا نباید از موضوع خودداری می‌کرد. سفیر عراق با سفیر آمریکا در سازمان ملل،

چین کرک پاتریک، دیدار نمود، و از او خواست که از واکنش نشان دادن به این موضوع، همانند نمایندگان فرانسه و انگلیس، "خودداری" کند. یکی از مقامات بلندپایه سازمان ملل که در مأموریت حقیقت‌یاب برای تحقیق در مورد شکایت ایران شرکت کرده بود، توضیح داد که «اگر جامعه بین‌المللی عراق را محکوم نسازد، ایران ممکن است برای ساخت و کاربرد سلاح‌های شیمیایی مصمم شود. او گفت که آقای رفسنجانی رئیس مجلس در این ارتباط بیانات علنی داشته است.» [سند ۵۰].

نظار حمدون، حافظ منافع عراق در ۲۹ ماه مارس، با جیمز پلاک، معاون وزیر خارجه آمریکا دیدار کرد. حمدون گفت که عراق بیانه ریاست شورای امنیت را درباره قطعنامه ترجیح می‌دهد، و خواهان اجرایی شدن قطعنامه‌های پیشین در مورد جنگ، و پیشرفت به سوی پایان دادن به جنگ است، اما نباید هیچ کشور خاصی به عنوان مسئول کاربرد سلاح‌های شیمیایی شناخته شود. پلاک گفت «در صورت همراهی شورای امنیت، آمریکا می‌توانست پیشنهادات عراق را بپذیرد. او از دولت عراق خواست که از آشفتن ساختن اوضاع پرهیز کند.» اما یاد آورد شد که آمریکا نمی‌خواهد این موضوع بر روابط دو جانبه سایه افکند.» [سند ۵۱].

در ۳۰ مارس سال ۱۹۸۴، شورای امنیت ملی بیانه ریاست جمهوری را صادر کرد، که در آن کاربرد سلاح‌های شیمیایی محکوم شده بود بدون آنکه عراق به عنوان طرف متخلف معرفی گردد. یادداشت وزارت خارجه که مقام پیش‌نویس را انتشار داد ابراز داشت که «این بیانه به هر حال سه عنصر مورد نظر حمدون را دربردارد.» [سند ۵۱].

در ۵ آوریل سال ۱۹۸۴، رونالد ریگان رهنمود ریاست جمهوری موسوم به NSDD139 را صادر کرد. در این رهنمود هدف ایالات متحده مبنی بر تضمین دستیابی به تأسیسات نظامی در منطقه خلیج فارس مورد تأکید قرار گرفته و به رئیس سازمان اطلاعات مرکزی (سیا) و وزیر دفاع دستور داده شده است که توانمندیهای گردآوری اطلاعات آمریکا را ارتقا دهند. رهنمود مزبور عزم آمریکا را برای توسعه طرح‌هایی "جهت معانعت از سقوط عراق" قانونی کرد. براساس رهنمود ریگان، سیاست آمریکا محکومیت "بدون ابهام" جنگ شیمیایی (بدون ذکر عراق) را ایجاب می‌کند. اگرچه هشدار می‌داد که آمریکا «بر ضرورت مبرم بازداری ایران از تقاوم

تاکتیکهای غیرانسانی، که شاخص عملیات تهاجمی اخیر بوده است، تأکید دارد، رهنمود ریگان در این مورد که "محکومیت" جنگ شیمیایی به معنای تعدیل حمایت آمریکا از عراق و یا تردید در مورد آن است، چیزی نمی گوید. [س: ۵۲]

بر اساس مستندی از وزارت خارجه در ۱۶ نوامبر سال ۱۹۸۴، عراق پس از اقدام دیپلماتیک آمریکا در ماه نوامبر سال ۱۹۸۳ کاربرد سلاحهای شیمیایی را متوقف ساخت، اما در ماه فوریه سال ۱۹۸۴ استفاده از آنها را دوباره آغاز کرد. در ۲۶ نوامبر ۱۹۸۴، عراق و آمریکا روابط دیپلماتیک خود را احیا نمودند. طارق عزیز، معاون نخست وزیر در واشنگتن برای از سرگیری رسمی روابط دو جانبه، با جورج شولتز ملاقات کرد. هنگامی که بحث آنها به جنگ ایران - عراق معطوف شد، طارق عزیز گفت که کشور متبوع وی حرسند است که «تحلیل آمریکا در مورد تأثیر منفی ادامه جنگ بر نیات منطقه‌ای، هماهنگی اصولی با تحلیل عراق دارد» و از تلاشهای آمریکا برای قطع فروش تسلیحات بین‌المللی به ایران سیاست‌گذاری کرد. او اظهار نمود که "برتری مانسین جنگی عراق" دفاع از کشور را تضمین می‌کند. شولتز با لحنی طعنه‌آمیز گفت که «اطلاعات برتر نیز باید عامل مهمی در دفاع عراق به شمار آید» و طارق عزیز با این امر موافقت کرد. [س: ۶۰].

نتیجه‌گیری

دولت موش کنونی برای پیشبرد هدف خود، مسئله عراق را صرفاً بر اساس میانی اخلاقی تحلیل می‌کند. هدف دولت مجاب ساختن جهان بدین است، مبنی بر این که حمله‌ای پیشگیرانه و عمدی علیه عراق باید به عنوان یک "جنگ عادلانه" مورد حمایت قرار می‌گرفت. اسناد مندرج در این گزارش اجمالی، نشان دهنده آن است که "واقع‌گرایی سیاسی" تعیین‌کننده سیاستهای کشور آمریکا، در سالهایی بود که عراق سلاحهای شیمیایی را به کار می‌گرفت، مخالفت واقعی (به جای لفاظی) با این نوع کارسزد، در جهت منافع آمریکا تلقی نمی‌شد؛ در عوض، دولت ریگان همچنان بر عزم راسخ خود مبنی بر استفاده ابزاری از عراق برای بیسگیری از پیروزی ایران تأکید داشت. جنگ شیمیایی به عنوان مسئله‌ای که می‌تواند روابط عمومی را آشفته کند تلقی می‌شد، که کمک [به عراق] را بیجیده می‌کرد. اگرچه دولت آمریکا در آن زمان از

سیاستهای داخلی سرکوبگرانه دولت عراق بخوبی آگاه بود، اما در رهنمودهای ریاست جمهوری که سیاست آمریکا را در قبال جنگ ایران - عراق تبیین نمود هیچ گونه بازتابی نداشت. آمریکا در صدد نمایش نیروی نظامی خود در خاورمیانه و حفظ جریان نفت بود.

بخش عمده‌ای از اطلاعات مندرج در این گزارش اجمالی، به صورت رئوس مطالب کلی، طی سالها در دسترس بوده است. بخشی از آن در گزارشهای خبری همان زمان ثبت شده بود؛ چند گزارشگر محقق بویژه پس از تجاوز عراق به کویت، مقدار زیادی از این اطلاعات را فاش ساختند. ما مدیون نماینده فقید حزب دموکرات تکزاس، هنری گونزالس (۱۹۱۶-۲۰۰۰)، هستیم. پرسنل او تحقیقات گسترده‌ای را درباره سیاست آمریکا در قبال عراق طی دهه ۱۹۸۰ انجام دادند. هنری گونزالس همواره تلاش می‌کرد که اطلاعات را در اختیار عموم قرار دهد [یادداشت ۳].

سند* ۱: تلگراف سفارت آمریکا در ترکیه از ریچارد دلبو، بوییم به وزارت خارجه.

"حمایت از حمل محموله‌های دریایی برای عراق"، ۲۱ نوامبر ۱۹۸۰

اندکس پس از آغاز جنگ ایران - عراق، سفارت آمریکا در آنکارا گزارش می‌دهد که حجم انبوهی از کالاها در بندر ترکیه در انتظار بارگیری به مقصد عراق هستند، و اینکه مقادیر زیادی از کالاهای اسرائیلی برای "طرفهای درگیر جنگ" از ترکیه عبور کنند، که محصولات شیمیایی اسرائیل به مقصد ... از آن جمله است. این امر نشان‌دهنده "فرست‌طلبی اسرائیل" در فروش کالا به هر دو کشور ایران و عراق است. جنگ ایران - عراق صدها هزار تلفات و خسارات مادی گسترده‌ای را برپا داشت. این جنگ به واسطه بازار تسلیحاتی مرکب از دولتها و شرکتهای خارجی متعددی تداوم یافت. انگلیس، اسپانیا، ایتالیا، فرانسه، آلمان، برزیل، آرژانتین، شیلی، کره شمالی، چین، آفریقای جنوبی، اروپای شرقی، اسرائیل، آمریکا و غیره، آنها هر دو طرف جنگ را مصرف‌کنندگان مشتاق جنگ‌افزار، مهمات و فناوری نظامی یافتند. ایران به سلاجهای آمریکایی بسیار داشت که با شالوده نظامی ایجاد شده به وسیله ایالات متحده در دوره

* تصویر کلیه اسناد در آدرس ذیل قابل مشاهده است.

شاه سازگار بود، اما نمی توانست آنها را به طور مستقیم خریداری کند، و باید به عرضه کنندگان واسطه تکیه می نمود.

منبع: براساس قانون آزادی اطلاعات از طبقه بندی خارج شده است.

سند ۲: تلگراف سفارت آمریکا در اسرائیل از ساموئل دبلیو. لويس به وزارت خارجه "گفتگو با آیرن قسنت سانسور شده است"، ۱۲، دسامبر ۱۹۸۰

منبعی اظهار می نماید تا مادامی که تهران گروگانهای آمریکایی را در اختیار داشت اسرائیل از فروش تسلیحات به ایران خودداری می کرد، اما دلالت تسلیحات اروپایی با یا بدون تصویب دولت خود جنگ افزار را برای این کشور تأمین می کردند. (تظار کنندگان ایرانی در سپتامبر ۱۹۷۹ در اعتراض به ورود شاه تبعیدی به آمریکا، سفارت این کشور را در تهران اشغال نمودند و ۵۲ آمریکایی را به گروگان گرفتند. دولت کاتر در پاسخ داراییهای ایران را توقیف کرد و تحریمهایی را اعمال نمود. گروگانها تا ۲۰ ژانویه ۱۹۸۱، یعنی نخستین روز دوره ریاست جمهوری جدید رونالد ریگان، در ایران محبوس بودند.

منبع: براساس قانون آزادی اطلاعات از طبقه بندی خارج شده است.

سند ۳: تلگراف وزارت خارجه از الکساندر ام. هنگ به تمامی پایگاههای دیپلماتیک در خاور نزدیک و جنوب آسیا.

"تجهیزات نظامی برای ایران و عراق"، ۱۶، فوریه ۱۹۸۱

تلگراف وزارت خارجه سیاست رسمی صدور تسلیحات آمریکا را برای ایران و عراق در اوایل سال ۱۹۸۱ این گونه ترسیم می کنند: «موضع آمریکا پرهیز از حمایت از طرفین متخاصم بود زیرا برای پیشگیری از گسترش جنگ، پایان دادن به تیرد و انعاده ثبات به منطقه تلاش می کرد»

منبع: براساس قانون آزادی اطلاعات از طبقه بندی خارج شده است.

سند ۴: تلگراف حفاظت منافع آمریکا در عراق از ویلیام ال. ایگلتون به وزارت خارجه

"چشم اندازهایی برای دیدار درباره معاون وزیر از بغداد"، ۴، آوریل ۱۹۸۱

حفاظت منافع آمریکا (چون در آن زمان آمریکا و عراق روابط دیپلماتیک رسمی نداشتند) در نوامبر ۱۹۸۴ این روابط احیا شد. در یاخست حفاظت منافع تأسیس

کسردند) می‌گوید آمریکا هم‌اکنون بیش از هر زمان دیگری پس از انقلاب ۱۹۵۸ (که عراق حکومت محافظه‌کار هاشمی را که در دوران استعمار انگلیس تحمیل شده بود، سرنگون کرد) همکاری با منافع با عراق دارد. موریس دراپر معاون وزیر خارجه فرانس است که از بغداد دیدار نماید، و این «نخستین دیدار یک مقام ارشد وزارت خارجه پس از ممانعت از دیدار فیلیپ حیب در سال ۱۹۷۷ می‌باشد»^۴
 منبع: براساس قانون آزادی اطلاعات از طبقه‌بندی خارج شده است.

سند ۵: تلگراف وزارت خارجه از الکساندر ام. هیگ به بخش منافع ایالات متحده در عراق.

«پیام وزیر به وزیر خارجه عراق»، ۸ آوریل ۱۹۸۱
 الکساندر هیگ، وزیر خارجه آمریکا پیامی شخصی به سعدون حمادی، وزیر خارجه عراق می‌فرستد با این مضمون: «خاطر اهمیت است که دو کشور می‌توانند آزادانه و به‌طور منظم تبادل نظر کنند، و بدین ترتیب زمینه برای دیدارهای موریس دراپر، معاون وزیر خارجه از بغداد فراهم شود»
 منبع: براساس قانون آزادی اطلاعات از طبقه‌بندی خارج شده است.

سند ۶: تلگراف حافظ منافع ایالات متحده در عراق از ویلیام ال ایگلتون به وزارت خارجه.

«دیدارهایی با سعدون حمادی، وزیر خارجه عراق در بغداد»، ۱۲ آوریل ۱۹۸۱
 با توجه به اینکه دولت ریگان تلاشهای خود را برای بهبود روابط با عراق ادامه می‌دهد، بخش حفاظت منافع آمریکا در بغداد اطلاعات بیشتری را از واشنگتن درخواست می‌کند «به گونه‌ای که بتواند در مسائل گوناگون دارای منافع دو جانبه فرمتهای مناسبی را به دست آورد»^۵

سند ۷: نامه سعدون حمادی، وزیر خارجه عراق به الکساندر ام. هیگ.
 «تشکر وزیر خارجه عراق بخاطر دیدار با دراپر معاون وزیر»، ۱۵ آوریل ۱۹۸۱
 سعدون حمادی، وزیر خارجه عراق به خاطر دیدار با دراپر، معاون وزیر از الکساندر هیگ، وزیر خارجه تشکر می‌کند، از بحث تقویت روابط تجاری حمایت می‌نماید، و از تضمینهای آمریکا در مورد عدم فروش تسلیحات به ایران استقبال می‌کند.
 ۱۲۵

سند ۸: تلگراف محافظ منافع ایالات متحده در عراق از ویلیام ال. ایگلنتون به وزارت خارجه.

"نامه حمادی، وزیر خارجه عراق به وزیر"، ۲۰ آوریل ۱۹۸۱
پس از قرارت "نامه دوستانه و غیرجنجالی" حمادی وزیر خارجه عراق به هیگ، وزیر خارجه آمریکا، رئیس بخش منافع ایالات متحده با محمدالصالح یکی از مقامات وزارت خارجه هم عقیده می‌شود که مکانیبه دو جانبه سودمندی بین آمریکا و عراق برقرار شده‌است.

سند ۹: تلگراف وزارت خارجه از الکساندر ام. هیگ به بخش منافع عراق در آمریکا
"دیدارهایی با العمر، فرمانده عراقی"، ۲۲ آوریل ۱۹۸۱
دوایر معاون وزیر، در بازگشت به واشنگتن به رئیس حفاظت منافع عراق اطمینان می‌دهد که از دیدار بغداد و چشم‌اندازهای بهبود روابط و افزایش تجارت بین دو کشور بسیار خوشتر است. او از این فرصت استفاده نموده و یک شرکت آمریکایی را وارد مناقضه پروژه متروی عراق می‌کند.

سند ۱۰: تلگراف بخش حفاظت منافع ایالات متحده در عراق از ویلیام ال. ایگلنتون به وزارت خارجه.

"دیدار با طارق عزیز"، ۲۸ مه ۱۹۸۱
پس از رایزنی‌ها در واشنگتن، رئیس بخش حفاظت منافع آمریکا در بغداد، ویلیام ایگلنتون، با نماینده شورای فرماندهی انقلاب طارق عزیز دیدار می‌کند. پس از قطع روابط در سال ۱۹۶۷، این بالاترین سطح در دولت عراق است که با او دیدار به عمل آمد. ایگلنتون "رضایت دولت ایالات متحده را نسبت به روند مثبت در روابط عراق - آمریکا" به اطلاع طارق عزیز می‌رساند. پس از ملاقات، او به واشنگتن خبر می‌دهد که «اکثر حساسیت یا پیام بسیار مهمی برای ابلاغ نداشته باشیم، در موضع تماس با رهبری هستیم».

سند ۱۱: تلگراف وزارت خارجه از الکساندر ام. هیگ به حفاظت منافع ایالات متحده در عراق.

"سیاست آمریکا در مورد فروش و انتقال سلاح به ایران و عراق"، ۳ ژوئن ۱۹۸۱ واشنگتن به بخش حفاظت منافع آمریکا در بغداد گزارش می‌دهد که لدر زمینه دستیابی ایران به قطعات یدکی و تسلیحات آمریکایی "هیچ‌گونه اطلاعات خاصی ندارد"، و از رئیس این بخش می‌خواهد که به مقامات عراقی اطمینان دهد که ایالات متحده فروشهای نظامی به ایران یا عراق را تصویب نکرده و یا نادیده نگرفته است.

سند ۱۲: تلگراف بخش منافع ایالات متحده در عراق به وزارت خارجه.

"دیلز بیلزبری، عضو هیئت نمایندگی بغداد"، ۲۷ سپتامبر ۱۹۸۱

یکی از اعضای هیئت نمایندگی متاد از سوی سناتور اورین هاج به خاورمیانه سفر کرد و با نمایندگان مجلس عراق دیدار نمود و به بحث و گفتگو پرداخت، که "فضای دوستانه و رضایتبخشی" بر بحثها حاکم بود و از بهبود روابط آمریکا - عراقی اعلام حمایت شد.

سند ۱۳: تلگراف وزارت خارجه از الکساندر ام. هیچ به بخش منافع آمریکا در

عراق.

"حذف عراق از فهرست حامیان تروریسم بین‌المللی"، ۲۷ فوریه ۱۹۸۲

وزارت خارجه به مقبوعات رهنمود می‌دهد که در مأموریت‌های منطقه‌ای به حذف عراق از فهرست کشورهای حامی تروریسم بین‌المللی بپردازند. براساس رهنمود مزبور این تصمیم هیچ‌گونه تأثیری در سیاست آمریکا در قبال جنگ ایران - عراق ندارد.

سند ۱۴: رهنمود مطالعه امنیت ملی (NSSD4-82) مصوب رونالد دبیو. ریگان

"استراتژی آمریکا در قبال خاور نزدیک و جنوب غرب آسیا"، ۱۹ مارس ۱۹۸۲

ریگان برای اتخاذ تصمیماتی در ارتباط با تأمین آماده انتقال تسلیحات و طرح‌ریزی اطلاعاتی خوانستار بازرگاری سیاست آمریکا در قبال خاورمیانه و جنوب آسیا است. به علت تحولات دیپلماتیک منطقه‌ای و بازار جهانی نفت، اصلاح رهیافتها ضرورت دارد.

سند ۱۵: تلگراف بخش منافع آمریکا در عراق از ویلیام ا. ایگلتون به وزارت

بازرگانی.

"هلیکوپتر و هواپیما برای وزارت کشاورزی و اصلاحات ارضی عراق"، ۲۰ سپتامبر ۱۹۸۲

رئیس هوا نیروی کشاورزی عراق از سازندگان آمریکایی هواپیماهای سمباش کشاورزی دعوت می‌کند که اطلاعات لازم دربارهٔ هلیکوپترها و آموزش خلبانان را تأمین نمایند، و مسائلی مربوط به تجهیزات موجود از جمله اشتقاق گازهایی حشره‌کش به وسیله خلبانان را یادآور می‌شود.

ایران در آن زمان گزارش داد که جنگ‌افزار شیمیایی علیه نیروهایش به‌کار رفته است. براساس مقاله‌ای که در سال ۱۹۹۱ در "لس آنجلس تایمز" به چاپ رسید، عراق با استفاده از هلیکوپترهای ساخت آمریکا برخی از حملات شیمیایی خود را انجام داد؛ و به گزارش سازمان سیا، عراق استفاده از هواپیماهای غیرنظامی سمپاش را برای جنگ بیولوژیکی آزمایش کرد.

سند ۱۶: تلگراف وزارت خارجه از جورج پی. شولتز به حفاظت منافع ایالات متحده در عراق.

"دیدار وزیر خارجهٔ عراق"، ۱۵ ژانویه ۱۹۸۳

وزارت خارجه از بخش منافع آمریکا در بغداد می‌خواهد که به اطلاع مقامات عراقی برساند که جورج شولتز، وزیر خارجه از دیدار سعدون حمادی وزیر خارجهٔ عراق استقبال می‌کند، اما انتقاد کنگره از عراق و "حساسیت موضوع تروریسم" را یادآور می‌شود (زیرا عراق حامی چندین گروه ناسیونالیستی فلسطینی بود). وزارت خارجه به عراق پیشنهاد می‌کند که یا قطع حمایت خود از تروریسم، بویژه گروه‌های فلسطینی، فضای سازنده‌ای را برای دیدار دو طرف فراهم نماید.

سند ۱۷: تلگراف هیئت نمایندگی دفتر وزیر خارجه از جورج پی. شولتز به وزارت خارجه

"ملاقات وزیر با طارق عزیز وزیر خارجهٔ عراق در ۱۰ مه"، ۱۱ مه ۱۹۸۳

شولتز وزیر خارجه به طارق عزیز می‌گوید آمریکا خواهان پایان بخشیدن به جنگ ایران - عراق است. او موضع بی‌طرفی ایالات متحده را نسبت به جنگ یادآور می‌شود اما به طارق عزیز می‌گوید که ما به شیوه‌های گوناگون به عراق کمک کرده‌ایم.

سند ۱۸: تلگراف وزارت خارجه از جنورج پی. شولتز به بخش منافع آمریکا در عراق.

"پیام وزیر برای طارق عزیز وزیر خارجه - حمایت عراق از تروریسم" ۲۳ مه ۱۹۸۳ جنورج شولتز وزیر خارجه طی نامهای به طارق عزیز، "منافع مشترک بسیار مهم" بین آمریکا و عراق را تبیین می‌کند. شولتز به‌طور غیرمستقیم این کشور را به جدایی از گروه‌های فلسطینی فراخی خواند. گفتنی است که عراق به واسطه تحریک شبه‌نظامیان محافظه‌کار شیعه که با آمریکا و دولت مگولار عراق مخالفند از این گروه‌ها حمایت می‌کرد: «به نظر می‌رسد که دست‌کم القای برخی عملیات تروریستی علیه عراق و آمریکا از همان منابع سرچشمه می‌گیرد. اگر در مبارزه با تروریسم با یکدیگر همکاری کنیم، تلاش‌های ما مؤثرتر واقع می‌شود. با مطالعه و بررسی سیاست عراق، چنین می‌نماید که بغداد به این نتیجه نزدیک می‌شود که منافع ملی آن هرگز به واسطه تروریست‌های بین‌المللی تأمین نمی‌گردد».

سند ۱۹: سازمان سیا، ریاست ارزیابی اطلاعات.

"برنامه هسته‌ای عراق، پیشرفت، با وجود وقعه"، ژوئن ۱۹۸۳

ارزیابی سازمان سیا درباره برنامه هسته‌ای عراق حاکی است که شاید این کشور به دنبال دستیابی به جنگ‌افزار هسته‌ای باشد. سازمان سیا اعلام می‌دارد که چنین برنامه‌ای را شناسایی نکرده است اما یادآور می‌شود که بغداد گام‌هایی برداشته که می‌تواند در آن مسیر قرار گیرد، اگرچه مشکل تحقیق و توسعه و تأمین مخفیانه فناوری و مواد قابل شکافت مورد نیاز را ذکر می‌کند.

سند ۲۰: تلگراف بخش منافع آمریکا در عراق از باربارا بودین به وزارت خارجه

"نظامی سازی هلیکوپترهای هاگنر"، ۸ ژوئن ۱۹۸۳

به گفته وزارت خارجه یکی از مقامات دولت (شاید) کره شمالی گزارش داد که عراق از دولت مشیوخ وی درخواست نموده که کاربری هلیکوپترهای هاگنر را که در سال ۱۹۸۳ به این کشور فروخته و تحویل داده شده بود به نظامی تبدیل کند، اما این تقاضا پذیرفته نشد.

سند ۲۱: رهنمود تصمیم امنیت ملی (NSSD99) مصوب رونالد دبیلیو ریگان.

"استراتژی امنیتی آمریکا در قبال خاور نزدیک و جنوب آسیا"

انتمیجه برای پوشش نامه غیررسمی: شدت سانسور شده است / ۱۲ جولای ۱۹۸۳
اهداف، استراتژیها و طرحهای عملیاتی منطقه ای آمریکا را در قبال خاورمیانه تبیین می کند. (بیشتر مندرجات سانسور شده است).

سند ۲۲: وزارت خارجه، یادداشت دفتر اطلاعات امور خاور نزدیک و جنوب آسیا

از جاناتان نی. هاو به لاورنس اس. اینگلیزگر.

"جنگ ایران - عراق: تحلیل درباره تغییر احتمالی موضع بی طرفی کامل آمریکا"

۷ اکتبر ۱۹۸۳

در این تحلیل، احتمال "تمایل" آمریکا به سمت عراق در جنگ ایران - عراق و ملاحظاتی عملی مربوطه مورد بحث قرار می گیرند، و ذکر می شود که پس از ورود نیروهای ایران به خاک عراق در تابستان ۱۹۸۲، سیاست بی طرفی کامل آمریکا، بجز فروش تسلیحات، تعدیل شده است. (ما بر این فرض هستیم که دیگر اقداماتی که در اینجا مورد بحث قرار نگرفته مانند تأمین اطلاعات تاکتیکی، در صورت ضرورت ادامه خواهد یافت.)

سند ۲۳: رونوشت سرویس اطلاعات منتشره خارجی.

"IRNA گزارش می دهد که رژیم عراق برای توقف عملیات والفجر ۴

از جنگ افزای شیعیایی استفاده می کند، ۲۲ اکتبر ۱۹۸۳.

ایران ادعا می کند که عراق سلاحهای شیعیایی را علیه نیروهای ایرانی به کار گرفته است.

سند ۲۴: وزارت خارجه، نامه غیررسمی اطلاعاتی دفتر امور سیاسی - نظامی از

جانانان نی. هاو به جورج بی. شولتز.

"استفاده عراق از جنگ افزارهای شیعیایی"، ۱ نوامبر ۱۹۸۳

مقامات دفتر امور سیاسی - نظامی وزارت خارجه به شولتز یادآور می شوند که این مرکز اطلاعات بیشتری در اختیار دارد که کاربرد "تقریباً روزانه" جنگ افزار شیعیایی از سوی عراق را تأیید می کند. آنها اظهار می دارند که ما همچنین مطلع هستیم که عراق توان تولید سلاحهای شیعیایی را احتمالاً از شرکتهای غربی از جمله یک شرکت فرعی

خارجى آمریکایی به دست آورده است. این موضوع به دستورکار نشست امنى شورى امنیت ملی افزوده مى‌شود، که در آن اقدامات کمک به عراق مورد بررسى قرار مى‌گیرد. مقامات ذکر مى‌کنند که واکنش به این موضوع برای حفظ اعتبار سیاست آمریکا در مورد جنگ شیمیایی حائز اهمیت است.

سند ۲۵: وزارت خارجه، یادداشت عملیاتی دفتر معاون وزیر در امور خاور نزدیک و جنوب آسیا از جانانان تی. هاو به لاورنس اس. ایگلرگر. "استفاده عراق از جنگافزار شیمیایی" شامل تلگرافهایی است با عنوان "بازداشتن عراق از کاربرد سلاحهای شیمیایی" و سابقه عراق در به‌کارگیری جنگافزار شیمیایی"، (۲۱ نوامبر ۱۹۸۳)

مقامات وزارت خارجه توصیه مى‌کنند که هرچه زودتر با مقامات عراقی را در زمینه کاربرد سلاحهای شیمیایی بحث کنند، بدین‌منظور که از کاربرد بیشتر بارداری شود و باز خانگی‌گیری ناخوشایند عراق به واسطه اتخاذ احتمالی مواضع عمومی آمریکا برهیز گردد. یک تلگراف محرمانه مى‌گوید که عراق در اکتبر سال ۱۹۸۲ و به گزارش در جولای و آگوست ۱۹۸۳ علیه نیروهای ایرانی "و در همین اواخر علیه شورشیان کرد" از جنگافزار شیمیایی استفاده کرد.

سند ۲۶: رهنمود تصمیم امنیت ملی (NSDD114) مصوب رونالد دلبو، ریگان. "سیاست آمریکا در قبال جنگ ایران - عراق"، ۲۶ نوامبر ۱۹۸۳
ریگان رئیس‌جمهور آمریکا دستور رایزنی با کشورهای را در منطقه مى‌دهد که در زمینه اقدام برای حفاظت از تولید نفت خلیج فارس و تأسیسات انتقال آن خواهان همکاری با ایالات متحده هستند. آمریکا ایجاد پایگاههای نظامی برای استقرار نیروهای واکنش سریع در منطقه جهت حفاظت از تأسیسات نفتی را در صدر اولویت قرار خواهد داد.

سند ۲۷: تلگراف وزارت خارجه از کنث دلبو. دام به بخش منافع آمریکا در عراق. "دیدار رامسفلد از عراق"، ۷ دسامبر ۱۹۸۳

این تلگراف گزارش می‌دهد که دونالد رامسفلد در سفر دوره‌ای خود به کشورهای خاورمیانه به عنوان فرستاده ویژه ریگان از عراق دیدار می‌کند، اما یادآوری می‌شود که از نظر او تنها در صورت دیدار مستقیم با صدام حسین، این امر ارزنده خواهد بود.

سند ۲۸: تلگراف حفاظت منافع آمریکا در عراق از ویلیام ال. ایگلتون به وزارت خارجه [و دیگران].

«دیدار رامسفلد از عراق»، ۱۰ دسامبر ۱۹۸۳

رئیس حفاظت منافع آمریکا در بغداد به محمدالصالح معاون وزیر می‌گوید که «احتمالاً بزرگترین منفعت» دیدار آتی دونالد رامسفلد از بغداد «ایجاد تماس مستقیم بین فرستاده ویژه ریگان و صدام حسین خواهد بود». جنگ ایران - عراق، منازعه اعراب - اسرائیل، لبنان، سوریه مباحث مورد نظر هستند و مسایل دیگری که عراقی ممکن است مطرح کند نیز به بحث و بررسی گذاشته می‌شود.

سند ۲۹: تلگراف حفاظت منافع آمریکا در عراق از ویلیام ال. ایگلتون به سفارت ایالات متحده در اردن.

«نکات مورد بحث در دیدار رامسفلد فرستاده ویژه با طارق عزیز و صدام حسین».

۱۴ دسامبر ۱۹۸۳

در تلگراف حفاظت منافع آمریکا ذکر می‌شود که دیدار آتی دونالد رامسفلد فرستاده ویژه رئیس جمهوری نخستین دیدار صدام حسین با نماینده دولت آمریکا خواهد بود؛ بنابراین، هدف اصلی «آغاز کردن گفتگو و ایجاد رابطه شخصی» خواهد بود. در این دیدار «رامسفلد رابطه نزدیک خود را با ریگان مورد تأکید قرار خواهد داد ... جنگ ایران و عراق (آمریکا سقوط عراق را شکست استراتژیک، غروب تلقی می‌کند)، گسترش تأسیسات خط لوله عراق، لبنان، سوریه، تقویت روابط مصر و ایران، و تهدید تروریسم که هر دو کشور را هدف قرار می‌دهد نکات مورد بحث در این دیدار است».

سند ۳۰: تلگراف سفارت آمریکا در ایتالیا از مکسول ام. راب به وزارت خارجه.

«دیدار مهمتر رامسفلد با طارق عزیز معاون نخست وزیر و وزیر خارجه عراق در ۱۹

دسامبر»، ۲۰ دسامبر ۱۹۸۳

دونالد رامسفلد طی دیدار با طارق عزیز وزیر خارجه و دیگر مقامات عراق، یادآور می‌شود که آمریکا و عراق هم اختلافات و هم "زمینه‌های منافع مشترکی" دارند. طارق عزیز می‌گوید سخطی که در نامه ونگان به صدام حسین با این مضمون آمده: «جنگ ایران - عراق معضلات جدی برای منافع امنیتی و اقتصادی آمریکا و دوستان او در منطقه و جهان آزاد ایجاد کرده‌است»، موجب دلگرمی من شد.

سند ۳۱: تلگراف سفارت آمریکا در انگلیس از چارلز ایچ. براین دوم به وزارت خارجه

"مأموریت رامسفلد: دیدار ۲۰ دسامبر با صدام حسین رئیس جمهوری عراق"،
۲۱ دسامبر ۱۹۸۳

صدام حسین در دیدار ۹۰ دقیقه‌ای با دونالد رامسفلد، در نامه‌ای که او از طرف ریکسان آورده بوده، خصایت و خشونتی خود را آشکارا ابراز کرد. صدام حسین و رامسفلد به بررسی منافع مشترک دو کشور پرداختند و از جمله به این مباحث پرداختند: مسئله لبنان، مسئله فلسطین، مخالفت با اینکه جنگ ایران - عراق مسبب تضعیف نقش عراق با تقویت منافع و بلندپروازیهای ایران شود، و تلاشهای آمریکا برای قطع غروندهای تسلیحاتی به ایران. رامسفلد اظهار می‌دارد که آمریکا نسبت به تروریسم حساسیت شدیدی دارد، ریشه آن را در ایران، سوریه و لیبی می‌داند، و تصور می‌کند که اتحاد شوروی از تروریسم حمایت می‌کند. او سازوکارهایی را توصیه می‌نماید که مسیرهای جایگزین را برای انتقال نفت عراق فراهم سازد: خط لوله از طریق عربستان سعودی یا خلیج عقبه در اردن از آن جمله می‌باشد. وزارت خارجه این نشست را "رویدادی مهم و سازنده" می‌خواند.

سند ۳۲: تلگراف سفارت آمریکا در انگلیس از چارلز ایچ. براین دوم به وزارت خارجه.

"دیدار مستقیم رامسفلد با معاون نخست وزیر عراق"، ۲۱ دسامبر ۱۹۸۳
دونالد رامسفلد فرستاده ویژه رئیس جمهور و طارق عزیز به مدت دو ساعت و نیم به گفتگو پرداختند و به این نتیجه رسیدند که «آمریکا و عراقی منافع مشترک زیادی دارند. برقراری صلح در خلیج فارس، تمایلی برای کاهش نفوذ ایران و سوریه، و

بشپانی از ورود مجدد مصر به جهان عرب، که پس از صلح یکجانبه با اسرائیل منزوی شده بود، از جمله این منافع به شمار می‌آیند. رانسفلد در مورد صادرات نفت توضیح می‌دهد، تأسیسات خط لوله جایگزین را پیشنهاد می‌کند، و دربارهٔ مخالفت با تروریسم بین‌المللی و حمایت از صلح عادلانه اعراب - اسرائیل به بحث می‌پردازد. او و طارق عزیز در مورد "جرمیت" جنگ ایران - عراق بحث می‌کنند. رانسفلد ابراز می‌دارد که دولت متبوع وی خواهان پایان دادن به جنگ است. او یادآور می‌شود که جنگ افزاز شیعیایی، گسترش احتمالی جنگ در خلیج فارس و حقوق بشر از جمله موانع در تمایل دولت آمریکا برای کمک هرچه بیشتر به عراق است؛ پس روند گفتگو را به مخالفت ایالات متحده با نقش سوریه در لبنان سوق می‌دهد.

سند ۳۳: وزارت خارجه، یادداشت عملیاتی دفتر معاون وزیر در امور خاور نزدیک و جنوب آسیا از ریچارد دبلیو. مورفی، به لاورنس اس. ایگلبرگر.

"بانک صادرات - واردات بودجه مورد نیاز عراق را تأمین می‌کند،"

[شامل نامه لاورنس اس. ایگلبرگر به ویلیام دراپر در تاریخ ۲۴ دسامبر ۱۹۸۳ است.]

۲۳ دسامبر ۱۹۸۳

پس از اینکه دولت ریگان سیاست افزایش حمایت از عراق را اتخاذ کرد، وزارت خارجه به لاورنس ایگلبرگر، معاون وزیر خارجه در امور سیاسی توصیه نمود که بانک صادرات - واردات را به تأمین اعتبارات مالی برای عراقی ترغیب کند. ایگلبرگر با ارسال نامه‌ای به این بانک اذعان می‌داد که چون صدام حسین درخواستهای آمریکا را پذیرفته، و پایان کمک‌رسانی به گروه تروریستی مورد نگرانی عملیات ایالات متحده را اعلام کرده و رهبر این گروه (ابونضال) را اخراج نموده، بنابراین، موضوع تروریسم دیگر مانعی برای سرمایه‌گذاری بانک صادرات - واردات در زمینه فروشهای آمریکا به عراق تلقی نمی‌شود. سرمایه‌گذاری نشانگر اعتقاد آمریکا به بقای اقتصادی عراق در آینده است، که با بگاهی را در بازار بالقوه عظیم عراق به دست می‌آورد، و نمودی از حمایت ایالات متحده از این کشور، آن هم با موضع [ظاهری] بی‌طرفی است.

سند ۳۴: تلگراف وزارت خارجه از کت، دبلیو. دام به سفارت آمریکا در اردن.

"مأموریت رانسفلد: دیدار با شاه حسین در لندن"، ۲۳ دسامبر ۱۹۸۳

دونالد رامسفلد سفیر سیار و فرستاده ویژه رئیس جمهور با شاه حسین (رهبر اردن) درباره چشم اندازهای بهبود روابط آمریکا و عراق به بحث می پردازد. رامسفلد گزارشی از گفتگوهای خود با صدام حسین و طلاق عزیز را ارائه داده و می گوید «زمینه های توافق بین آنها بیش از زمینه های مخالفت بود» او همچنین وضعیت خط لوله پیشنهادی به عقبه را برای انتقال نفت عراق بررسی می کند.

آمریکا پروژه خطوط لوله عقبه را با جدیت تمام طی چندین سال، از اوایل تا نیمه دهه ۱۹۸۰ اجرا کرد. این خط لوله که نفت را از شمال عراق به خلیج عقبه در اردن انتقال می داد، سبب کاهش تأثیرات مخرب (بر صادرات نفت عراق) حملات ایران به تأسیسات انتقال نفت در خلیج فارس و مسدود شدن خطوط لوله، سوریه می شد. این پروژه پیشنهادی نگرانی شدیدی آمریکا را در مورد تأثیرات جنگ ایران و عراق بر عرضه جهانی نفت نشان می داد.

آمریکا چندین شرکت چندملیتی مستقر در ایالات متحده را در طرح بزرگی این پروژه به کار گرفت. سرمایه گذار بین المللی بروس رایپورت، دوست ویلیام کیسی رئیس سازمان سیا، نیز شخصیت اصلی در این معامله پیشنهادی بود. گزارش نهایی وکیل مستقل در ارتباط با رسوایی ایران - کنترا "سلاح در برابر گروگانها" اخباری را ذکر می کند که حاکی است بانک رایپورت در ژنو به صورت محرمانه ۱۰ میلیون دلار از سلطان برونی دریافت می کند تا بودجه کالاهای قاچاق نیکاراگوئه را که بعدها نابیند شد تأمین نماید. رایپورت این موضوع را انکار کرد؛ براساس گزارش نهایی، موضوع همچنان حل نشده باقی ماند. در سال ۱۹۹۱ از رایپورت دعوت به عمل آمد که در کمیته بانکداری مجلس که در مورد پرونده فساد در معاملات مالی روسیه تحقیق می کند، شهادت دهد، اما او نپذیرفت.

این پروژه به دلیل درخواستهای آمریکا برای تضمینهای امنیتی سخت از اسرائیل پیچیده شد، زیرا خط لوله مزبور در برابر حملات این کشور آسیب پذیر بود. اسرائیل نیز به نوبه خود تضمین هایی را درخواست کرد که این تأسیسات خط لوله موجب خسارات زیست محیطی نشود.

تمامی شرکا دست کم برای منافع فرضی خود در این پروژه، دلایل متحصربه فردی داشتند. از دیدگاه عراقیها، این مهم نمودی از بهبود روابط آمریکا - عراق بود - آنها

خواستار کمک مالی و دیگر همکاریهای ایالات متحده در این معامله پیشنهادی بود. از نظر آمریکا، این امر یک مسیر جایگزین و امن را برای خروج نفت تأمین کرده و پیوند دهنده منافع آمریکا با منافع اردن و اسرائیل، (و هماهنگ با طرحهای ایالات متحده برای ایجاد کنسرسیوم گسترده تری از کشورهای عربی که مایل به همکاری با آمریکا و حل و فصل منازعه اسرائیل - فلسطین بر اساس شرایط ایالات متحده هستند) بود. اسرائیل از مجاورت با این تأسیسات نفتی جدید نفع می برد و توانست نکاتی را به دولت ریگان تحمیل کند. همچنین، به گفته ادمووند میس، یکی از دوستان دادمشان کل دولت ریگان، به عنوان واسطه در این طرح به خاطر روابط خود با اسرائیل، موجب شد که حزب کار و دولت اسرائیل در پرداختهای خود، مقررات ضمانت مالی بیچینه را نقض کردند. روند تلاش برای توافق در مورد ترتیبات مورد رضایت تمامی اقراء ذی نفع به تندی گزاشیده تا اینکه چندین شرکت خصوصی که در طرح ریزی پروژه همکاری داشتند، به علت تردید در مورد انگیزه های سایر شرکا عقب نشینی کردند. اما عراق در سال ۲۰۰۰ در راستای منافع استراتژیک خود این طرح را احیا نمود.

منبع: مذکر دادگاه

سند ۳۵: تلگراف بخش منافع آمریکا در عراق از ویلیام ال. ایگلتن به وزارت خارجه

«پیگیری دیدار رامسفلد از بغداد»، ۲۶ دسامبر ۱۹۸۳

ویلیام ایگلتن برای پیگیری دیدار دونالد رامسفلد با محمدالصحاب معاون وزیرخارجة عراق ملاقات می کند. ایگلتن در زمینه تلاشهای آمریکا برای هماهنگی سیاست کشورهای خلیج فارس در قبال جنگ ایران - عراق، اقدام واشنگتن برای توقف فروشهای تسلیحاتی به ایران، و تمایل ایالات متحده برای افزایش صادرات نفت عراق به بحث می پردازد. او توجه و علاقه آمریکا را در مورد وضعیت اقتصادی عراق به اطلاع محمدالصحاب می رساند و این موضوع را متذکر می شود که «بررسی سیاست سطح بالا که مواضع سیاسی و محیط مناسب را فراهم آورده به واسطه رامسفلد فرستاده ویژه ریگان به رهبری عراق ابلاغ شد».

ایگلتون توضیح می‌دهد که «دیندار واسفلد، روابط آمریکا - عراق را به سطح جدیدی ارتقا بخشیده است. این امر اهمیت نمادین دارد و به لحاظ عملی سودمند است.»

سند ۳۶: تلگراف حفاظت منافع آمریکا در عراق از ویلیام ال ایگلتون به وزارت خارجه

«دیندار با طارق عزیز: گسترش تأسیسات صدور نفت عراق»، ۳ ژانویه ۱۹۸۴
پس از گفتگوهای مونسالد واسفلد، طارق عزیز طوسی دینداری با ویلیام ایگلتون می‌گوید که صدام حسین رئیس‌جمهور عراق از دیندار واسفلد و جزو سازنده پدیده آمده ابراز خرسندی کرده است.

سند ۳۷: تلگراف حفاظت منافع آمریکا در عراق از ویلیام ال ایگلتون به وزارت خارجه
«این قسمت سانسور شده است [خط اوله عراقی از طریق اردن]»، ۱۰ ژانویه ۱۹۸۴
رئیس بخش منافع آمریکا به اطلاع واشنگتن می‌رساند که رهبری عراق از دیندار با واسفلد بسیار خوشنود است. طارق عزیز از تقدیر واسفلد به عنوان یک شخصیت فراتر رفته است ...»

سند ۳۸: تلگراف وزارت خارجه از جورج پی. شولتز به سرکنسولگری آمریکا، اورشلیم.

«پنگیری رفتارهای ایران - عراق» [تامل برگه مخایره است] ۱۴ ژانویه ۱۹۸۴
ایالات متحده تلاشهای دیپلماتیک خود را برای قطع فروشهای تسلیحاتی به ایران تشدید می‌کند و مقررات کنترل ضد تروریسم را بر صادرات این کشور وضع می‌نماید. اما در نظر ندارد که واردات نفت ایران به آمریکا را منع کند.

ایالات متحده به دنبال طرحهایی برای آزادسازی سیاست صادرات خود به عراق بود. اصلاح قوانین صدور آمبولانسهای زرهی، وسایل ارتباطی، و تجهیزات الکترونیکی ساخت آمریکا را برای حفاظت از هوایمهای شخصی صدام حسین مجاز می‌کرد. دولت ریگان همچنان در تلاش بود که بانک صادرات - واردات برای تأمین بودجه عراقی

متقاعد سازد - تصمیم سازنده این بانک مسبب بهبود میزان اعتبار این کشور می‌شد و در نتیجه بغداد باسانی می‌توانست از مؤسسات مالی بین‌المللی وام دریافت کند. منبع: بواسطه تحقیق و تخصص کنگره از طبقه‌بندی خارج شده‌است.

سند ۳۹: وزارت خارجه، یادداشت عملیاتی دفتر معاون وزیر در امور خاور نزدیک و جنوب آسیا از دیوید تی. شنایدر به جورج بی. شولتز، "کاهش محدودیتهای صادرات به عراق"، ۳۰ ژانویه ۱۹۸۴

وزارت خارجه نمونه‌های از اسلالم معبد نظامی را برای میزان کنترل بر صادرات به عراق مشخص می‌کند. وزارت خارجه نسبت به درخواست صدور کامیونهای سنگین دو منظوره از سوی عراقی بسیار نگران است، زیرا فروش این تجهیزات براساس قانون اداره صادرات ممنوع است. اما شولتز، وزیر خارجه، فروش پیشنهادی را تصویب می‌کند.

سند ۴۰: بانک صادرات - واردات ایالات متحده، یادداشت بخش تحلیل ریسک به هیئت مدیره بخش آفریقا و خاورمیانه در بانک صادرات - واردات آمریکا. "بررسی کشور و توصیه‌هایی برای خیرنامه‌های بانک صادرات - واردات"، "این قسمت سانسور شده‌است، با عنوان "ضمیمه ۱: عراق" را دربردارد." ۲۱ فوریه ۱۹۸۴

بانک صادرات - واردات به علت بدهی سنگین بغداد و بی‌ثباتی ناشی از جنگ ایران - عراق، این کشور را دارای ریسک اعتباری نامطلوبی ارزیابی می‌کند. در پیوسته، فهرستی از شرکتهای آمریکایی از جمله وستینگهاوس، جنرال الکتریک، بیچتل و هالیبرتون ارائه شده که در صورت تأمین اعتبار، صادرکنندگان بالقوه به‌شمار می‌آیند.

سند ۴۱: تلگراف حفاظت منافع آمریکا در عراق از ویلیام ال ایگلتون به وزارت خارجه

"هشدار عراق در مورد تهاجم دوباره ایران"، ۲۲ فوریه ۱۹۸۴
بین دو دیپلار دونالد رامسفلد فرستاده ویژه رئیس جمهوری از عراق، که به منظور یافتن راههای بهبود روابط آمریکا - عراق و شناسایی ساوکارهای کمک به تلاشهای جنگی عراق انجام شده، ارتش این کشور با صدور بیانیه‌ای اعلام می‌کند که «متجاوزان

باید. بفالند که برای هر حشره مضرری یک نوع حشره‌کش وجود دارد که می‌تواند به هر تعداد که باشد آن را نابود سازد و عراق این حشره‌کش مرگبار را در اختیار دارد.

مسند ۴۲: تلگراف وزارت خارجه از جورج پی. شولتز به بخش منافع آمریکا در عراق.

«حمل مواد شیمیایی آمریکا از طریق دریا به عراق»، ۴ مارس ۱۹۸۴
این محموله حاوی ۲۲۰۰۰ پوند فلوراید فسفر برای عراق بود که در فرودگاه جان اف. کندی توقیف شد، زیرا هاین نگرانی وجود داشت که عراق برای تولید سلاحهای شیمیایی از آن استفاده کند. واشنگتن از حفاظت منافع آمریکا در بغداد می‌خواهد که نگرانی شدید ایالات متحده را به وزارت امور خارجه عراق یادآور شود و به آگاهی این وزارت برساند که آمریکا در آینده نزدیک کاربرد آنها را به‌طور علنی محکوم خواهد کرد. حفاظت منافع درخواست عدم استفاده عراق از جنگ شیمیایی را تصریح می‌نماید، و متذکر می‌شود که آمریکا با تلاشهای عراق برای دستیابی به جنگ افزار شیمیایی مرتبط با مواد شیمیایی مزیوز (فلوراید فسفر) مخالف است: «در صورت آگاهی از چنین تلاشهایی، آمریکا برای معانعت از صدور آنها به عراق اقدام خواهد کرد»

مسند ۴۴: یادداشت وزارت خارجه

«هشدار کنکره نسبت به فروش کامیون (این قسمت سانسور شده است)»، ۵ مارس ۱۹۸۴
وزارت خارجه به آگاهی کارمندان کمیته مجلس نمایندگان در امور خارجه می‌رساند که این وزارتخانه نسبت به فروش ۲۰۰۰ دستگاه کامیون سنگین به عراق هیچ گونه اعتراضی نکرده است و یادآور می‌گردد که آنها در ایلینوئیز، ایندیانا، اوهایو، پنسیلوانیا، نیویورک و میشیگان ساخته شده‌اند. سیاست رسمی آمریکا این است که تجهیزات مرتبط با بخش نظامی را به ایران یا عراق صادر نکند. هرگاه مقامی مورد سؤال واقع شود که آیا عراق این کامیونها را برای مقاصد نظامی در نظر داشته است، او چنین پاسخ می‌دهد، «ما احتمال می‌دادیم که عراق چنین هدفی داشته باشد، اما آن را آشکارا مطرح نکرده بود»

سند ۴۵: تلگراف حفاظت منافع آمریکا در عراق از ویلیام ال. ایگلتون به وزارت خارجه

"واکنش غضبناک عراق به محکومیت کاربرد جنگ‌افزار شیمیایی از سوی آمریکا"،
۷ مارس ۱۹۸۴

در این تلگراف گزارش شده است که وزیر دفاع عراق محکومیت کاربرد سلاح‌های شیمیایی را از سوی وزارت خارجه آمریکا تفسیح می‌کند. بخش منافع ایالات متحده تصریح می‌نماید که «کوبا عراقیها به واسطه محکومیت علمی ما خیریت‌زده شده‌اند».

سند ۴۶: تلگراف سفارت آمریکا در اتریش از هلن ای. فون دام به وزارت خارجه
"مجروحان جنگی ایران در وین"، ۱۳ مارس ۱۹۸۴
سفارت آمریکا در اتریش به وزارت خارجه می‌گوید که در آزمایشگاه بلژیک رسوب مقدیری از گاز نردک و سم قارچی در خون مجروحان جنگی ایرانی که برای درمان به وین منتقل گردیده، یافت شده است.

سند ۴۷: تلگراف وزارت خارجه از جورج پی. شولتز به هیئت نمایندگی دفتر اروپایی سازمان ملل و دیگر سازمان‌های بین‌المللی.

"کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل: آیت ۱۲: قطعنامه پیشنهادی ایران درباره استفاده عراق از جنگ‌افزار شیمیایی"، ۱۴ مارس ۱۹۸۴

وزارت خارجه به نمایندگی آمریکا در سازمان ملل دستور می‌دهد که حمایت دیگر هیات‌های نمایندگی تحریمی را جلب نمایند تا در مورد پیش‌نویس قطعنامه ایران که استفاده عراق از جنگ‌افزار شیمیایی را محکوم می‌کند "رای معتنع" دهند. در غیر این صورت، ایالات متحده جریان این قطعنامه را متوقف می‌سازد.

سند ۴۸: تلگراف وزارت خارجه از جورج پی. شولتز به سفارت آمریکا در سوئدان.
"ملاحظات توجیهی برای دیدار رامسفلد از بغداد (صفحه مفقود شده است)"،

۲۴ مارس ۱۹۸۴

تلگراف پشت صحنه وزارت خارجه برای دیدار دونالد رامسفلد از بغداد در مارس ۱۹۸۴ به آگاهی می‌رساند که مقامات عراق با وجود هشدارهای بی‌پای ایالات متحده که

این امر سرانجام رخ خواهد داد، به دلیل محکومیت علنی استفاده این کشور از سلاحهای شیمیایی از سوی آمریکا آورده خاطر شده‌اند. بخش عمده‌ای از تلگراف مربوط به خلافت دولت ریگان به دادن اطمینان دوباره به مقامات عراقی است در مورد تأمین بودجه خط لوله پیشنهادی برای انتقال نفت عراق به عقبه، و دیگر علایق منطقه‌ای آمریکا می‌باشد. در این تلگراف آمده است که مقامات عراقی به واسطه شیوه تعقیب اهداف اعلام شده آمریکا در منطقه «گنج شده‌اند».

سند ۴۹: تلگراف سفارت آمریکا در بحرین از دونالد چارلز سیدل به وزارت خارجه «تأمینیت خاورمیانه: تلاشهای آمریکا برای توقف انتقال سلاح به ایران».

۲۴ مارس ۱۹۸۴

دونالد رانستفیلد در تدارک برای دور دوم دیدارهای خود با مقامات بغداد، فهرست کشورهایی را درخواست می‌کند که آمریکا به منظور ترغیب آنها به قطع فروشهای تسلیحاتی به ایران، به آنها نزدیک شده است.

سند ۵۰: تلگراف هیأت نمایندگی به سازمان ملل از جین جی: کرکاتریخ به وزارت خارجه

«گزارش سازمان ملل درباره کاربرد سلاحهای شیمیایی در جنگ ایران / عراق»:

رسیدگی در شورای امنیت، ۲۸ مارس ۱۹۸۴

این تلگراف در مورد تلاشهای انگلیس و هلند برای تنظیم قطعنامه فوری سازمان ملل در زمینه محکومیت کاربرد سلاحهای شیمیایی در جنگ ایران - عراق گزارشی می‌دهد، شواهد و قوانین مربوط به استفاده عراق از سلاحهای شیمیایی را ارایه می‌نماید، و به بررسی نگرش یکی از مقامات سازمان ملل می‌پردازد منی بر اینکه «اگر جامعه بین‌المللی عراق را محکوم نکند ممکن است ایران برای تولید و کاربرد جنگ‌افزار شیمیایی مصمم شود».

سند ۵۱: وزارت خارجه، یادداشت محرمانه دفتر امور خاور نزدیک و جنوب آسیا از آلن اورمابو به جیمز ای. پلاک.

[واکنش شورای امنیت سازمان ملل به شکایت ایران در مورد جنگ‌افزار شیمیایی]

که شامل گزارش کاری اصلاح شده است] ۳۰ مارس ۱۹۸۴
 این یادداشت گزارش می‌دهد که شورای امنیت سازمان ملل تصمیم گرفته است که متن پیش‌نویس قطعنامه ملند را در زمینه سلاحهای شیمیایی بپذیرد و آن را به عنوان بیانیه رئیس جمهوری صادر کند. «این بیانیه به هر حال تمامی سه عنصر مورد نظر حمدون را در بر دارد.»

سند ۵۲: تلگراف وزارت خارجه از جورج پی شولتز به سفارت آمریکا در لبنان و [دیگران].

«گزارش مطبوعاتی وزارت، ۳۰ مارس ۱۹۸۴»، ۳۱ مارس ۱۹۸۴
 وزارت خارجه اعلام می‌دارد که نظراتها [و ملاحظات] سیاست خارجی را بر مبنای مواز متشکله جنگ‌افزار شیمیایی به ایران و عراق اعمال کرده است. این امر به پرسشهای مطبوعات درباره سیاست آمریکا در قبال جنگ ایران و عراق پاسخ می‌دهد، و سخنگوی وزارت خارجه می‌گوید استفاده عراق از سلاحهای شیمیایی ایالات متحده را از پیگیری روابط نزدیکتر با عراق منصرف نخواهد کرد.

سند ۵۳: رهنمود تصمیم امنیت ملی (NSDD 139) از رونالد دلیو، ریگان
 «اقداماتی برای بهبود موضع و آمادگی آمریکا در واکنش به تحولات جنگ ایران و عراق» ۵ آوریل ۱۹۸۴

رونالد ریگان اظهار می‌دارد که برای افزایش توانمندیهای نظامی و تقویت «قدرت کردآوری اطلاعات» آمریکا در خلیج فارس باید اقدام کرد. شولتز وزیر خارجه، وایسبرگر وزیر دفاع، و ویلیام جی، کیسی رئیس سازمان سیا طرحی را برای معانعت از شکست بغداد در جنگ ایران - عراق تدارک می‌بینند. ریگان به شولتز دستور می‌دهد که این اطمینان را ایجاد کند که محکومیت کاربرد سلاحهای شیمیایی از سوی آمریکا روشن و صریح است، و نیز بر ضرورت مبرم بازداشتن ایران از ادامه تاکتیکهای بیرحمانه و غیرانسانی، که شاخص حملات اخیر بوده است، تأکید ورزد.

سند ۵۴: تلگراف وزارت خارجه از جورج پی شولتز به سفارت آمریکا در اردن.
 «سلاحهای شیمیایی: دیدار با مسئول عراقی» ۶ آوریل ۱۹۸۴

در این تلگراف گزارش شده که معاون وزیر خارجه، جیمز بلاک در ۲۹ مارس در مورد پیش‌نویس قطعنامه سازمان ملل راجع به کاربرد سلاحهای شیمیایی در جنگ ایران - عراق با نماینده حافظ منافع عراق، نظار حمدون بحث کرده‌است. حمدون اظهار نمود که عراق بیانه ریاست جمهوری را در شورای امنیت در مورد یک قطعنامه ترجیح می‌دهد. بلاک تبیین نمود که آمریکا می‌تواند طرحهای پیشنهادی عراق را در مورد نکاتسی که باید در قطعنامه احتمالی شورای امنیت گنجانده شود، بپذیرد. او گفت آمریکا خواهان همکاری دولت عراق در برهیز از وضعیتهایی است که در ارتباط با کاربرد جنگ‌افزار شیمیایی، به اوضاع بیچیده و شاید آشفته منجر می‌شود، اما ابراز داشت که آمریکا نمی‌خواهد این موضوع بر روابط دو جانبه غالب گردد و از ارزش منافع مشترک دو کشور در پایان بحثیدن قوری جنگ بکاهد.»

سند ۵۵: تلگراف حفاظت منافع آمریکا در عراق از ویلیام. ال. ایگلتون به وزارت خارجه

«بل در مورد احتمال فروش هلیکوپتر به عراق بحث می‌کنند». ۱۲ آوریل ۱۹۸۴
حفاظت منافع آمریکا در بغداد همچنان تحولات در گفتگوهای جاری بین عراق و شرکت هلیکوپترسازی بیل نکسترون را دنبال می‌کند. این شرکت در نظر دارد که به وزارت دفاع عراق هلیکوپترهایی را بفروشد که «هرگز نمی‌توان آنها را برای کاربرد نظامی تغییر داد.»

سند ۵۶: نامه‌ای از ریچارد دام، نیکسون به نیکلا کیوسسکو.

«[در باره سرمایه‌گذاری آمریکا - رومانی برای فروش لباس نظامی به عراق]». ۳ مه ۱۹۸۴
ریچارد نیکسون رئیس جمهور سابق آمریکا نامه‌ای به نیکلا کیوسسکو رئیس جمهور رومانی ارسال داشت که از معامله سرهنگ جان بریان، آجودان مخصوص و رئیس ستاد پیشین خود و جان میشل دادستان کل برای خرید لباس نظامی ساخت رومانی جهت صدور به عراق حمایت می‌کرد.

پس از تجاوز عراق به کویت، تحقیقات رسانه‌ای و جتایی در مورد آن دسته از شرکتهای آمریکایی انجام گرفت که اقلام دو منظوره یا مربوط به جنگ‌افزار را به عراق

صادر کرده بودند. به نظر می‌رسد که بسیاری از این شرکتها با مقامات دولت سابق ایالات متحده ارتباط داشته‌اند.

سند ۵۷: وزارت خارجه یادداشت مشاور مخصوص وزیر در امور انرژی هسته‌ای و سیاست منع تولید و تکثیر سلاحهای اتمی از دیک گرانث به ریچارد تی. کنلی، "صادرات اقلام دو منظوره آمریکا به عراق: اقدامهای ویژه"، [دربردارنده سندی با عنوان "صادرات دو منظوره به عراق" در تاریخ ۲۷ آوریل ۱۹۸۴ است]، ۹۰ مه ۱۹۸۴ یکی از اسناد داخلی وزارت خارجه نشان می‌دهد که دولت در حال بررسی سیاست "فروش انواع خاصی از اقلام دو منظوره به شرکتهای هسته‌ای عراق است" و «نتایج اولیه بررسی به نفع گسترش این گونه معاملات با شرکتهای هسته‌ای عراق می‌باشد».

سند ۵۸: گزارش اطلاعاتی آژانس اطلاعات دفاعی.

"گزارش برآورد ارتش: چشم‌اندازهای عراق"، ۲۵ سپتامبر ۱۹۸۴

آژانس اطلاعات پس از بررسی اوضاع سیاسی، اقتصادی و نظامی عراق، پیش‌بینی می‌کند که این کشور همچنان توسعه توانمندیهای متعارف و شیمیایی "قدرتمند" خود را ادامه داده و شاید برنامه سلاحهای هسته‌ای را تعقیب نماید. از دیدگاه این مرکز، به علت تلافی ویژه اسرائیل، احتمال ندارد که عراق علیه این کشور از جنگ افراتر شیمیایی استفاده کند، و روابط آمریکا - عراق بستگی به سیاست ایالات متحده در قبال خاورمیانه، از جمله کمک آن به بغداد خواهد داشت.

سند ۵۹: سند توجیهی دفتر امور سیاسی - نظامی.

"استفاده نامشروع عراق از جنگ افراتر شیمیایی"، ۱۶ نوامبر ۱۹۸۴

سند مزبور نشان می‌دهد که آمریکا مدتی قبل به این نتیجه رسید که بغداد در جنگ ایران و عراق از "سلاحهای شیمیایی مرگبار ساخت داخلی" استفاده کرده است، که توسعه آنها تا اندازه‌ای به واسطه کمکهای ناخواسته، و در برخی موارد، به اعتقاد ما، کمکهای ناعمدی شرکتی غیرنظامی انجام پذیرفته است. دفتر امور سیاسی - نظامی وزارت خارجه تصور می‌کند که عراق در واکنش به اقدام دیپلماتیک آمریکا در نوامبر ۱۹۸۳